

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності

(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедрою економіки підприємства та менеджменту, протокол № 11 від 19.04.2016.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Метою проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності» є закріплення у студентів компетентностей щодо використання системи знань з управління фінансами підприємств, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, набуття необхідної сукупності теоретичних і практичних знань, вмінь та навичок для використання технологій та інструментарію фінансового управління підприємством.

У ході практичних занять здобувач набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з вирішення прикладних задач професійної діяльності.

Відповідно до програми навчальної дисципліни «Управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності» на практичні заняття відводиться 22 год. навчального часу.

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності» проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

При підготовці до конкретного практичного заняття в межах виконання відповідного завдання (табл. 1) здобувачі формують звіт, який відповідає зазначеним викладачем вимогам, та захищають його під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік тем та завдань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
Змістовий модуль I. Аналіз фінансової інформації в системі підприємництва						
1.	Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового підприємництва	Розв'язувати задачі та проблеми аналітичної роботи в фінансовій сфері діяльності підприємства	1. Сутність та історія фінансового аналізу. 2. Завдання управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності. 3. Предмет та	2	-	Основна: [1,2,3]. Додаткова: [5,6,8] Ошиб ка! Источник ссылки не найден.]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			метод управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності			
2.	Тема 2. Система інформаційного забезпечення оцінки фінансових ресурсів в підприємницькій діяльності.	Здійснювати пошук необхідної інформації для прийняття відповідних фінансових управлінських рішень.	1.Поняття формацийної система показників формуємих з внутрішніх та зовнішніх джерел. 2.Класифікація джерел інформації. 3. Бухгалтерський баланс його зміст та форма. Звіт про фінансові результати та звіт про рух грошових коштів.	4	-	Основна: [4,5]. Додаткова: [9,12,13]
3	Тема 3. Аналіз фінансових звітів	Розв'язувати задачі фінансового аналізу та діагностики результатів фінансової діяльності підприємства в умовах недостатньої інформації з метою прийняття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення необхідного фінансового стану на підприємстві з використанням інструментів пакету MS.Excel	1. Основні показники ділової активності, методика їх розрахунку та економічний зміст. 2. Основні показники структури капіталу, методика їх розрахунку, нормативні значення та економічний зміст. 3. Основні показники рентабельності, методика їх розрахунку та економічний зміст.	4	-	Основна: [6,7]. Додаткова: [8,11,15,19]
4	Тема 4. Визначення	Визначати вартість грошей	1. Загальне поняття вартості грошей у	2	-	Основна: [3,5].

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
	вартості грошей у часі та їх використання у фінансових розрахунках	у часі з метою використання отриманих результатів оцінки у фінансових розрахунках з використанням інструментів пакету MS.Excel.	часі. 2. Класифікація та види процентних ставок. 3. Визначення майбутньої вартості грошей у фінансових розрахунках 4. Прості та складні ставки, методика розрахунку та економічний зміст. 5. Прості та складні ставки визначення теперішньої вартості, методика розрахунку та економічний зміст.			Додаткова: [8,10,15,19,20]
Разом за змістовим модулем І				12		
Змістовий модуль ІІ. Фінансові рішення: активи та джерела фінансування підприємницької діяльності						
5	Тема 5. Управління прибутком в умовах невизначеності	Розв'язувати задачі і проблеми прийняття рішень щодо управління прибутком в	1. Роль і місця прибутку в ринковій економіці. Види прибутку. 2. Принципи забезпечення ефективного управління прибутком. 3. Завдання системи управління прибутком. 4. Поняття беззбиткового рівня виробництва.	2	-	Основна: [3,5]. Додаткова: [17,18,19,20]
6	Тема 6. Управління активами	Розв'язувати задачі і проблеми прийняття управлінських рішень щодо управління величиною і структурою оборотних	1. Методика оптимізації залишків оборотних активів. 2. Рівні фінансової стійкості, їх економічний зміст. 3. Показники якісного складу та руху основних	4	-	Основна: [1,5]. Додаткова: [17,18,19,20]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
		активів.	засобів, майнового стану підприємства.			
7	Тема 7. Управління фінансовими ризиками	Розв'язувати задачі і проблеми прийняття ефективних рішень щодо управління фінансовими ризиками з метою зменшення їх рівня впливу на ринкову вартість з використанням інструментів пакету MS.Excel	1. Класифікація фінансових ризиків підприємства. 2. Характеристика осевих видів фінансових ризиків 3. Показники фінансового ризику підприємства, методика розрахунку, нормативне значення, економічний зміст.	4	-	Основна: [3,5]. Додаткова: [9,10,11,15]
Разом за змістовим модулем II				10		
Разом за навчальною дисципліною				22		

*ПЗ – програмне забезпечення

3. ТИПОВИЙ ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

«Визначення вартості грошей у часі та їх використання у фінансових розрахунках»

Завдання. На підставі даних завдання визначити оптимальну величину однієї партії сировини, кількість партій на рік, середню тривалість обороту однієї партії.

Мета заняття: Сформувати вміння оптимізувати величину запасів підприємства

Основні теоретичні відомості: знання теоретичних основ визначення оптимальних величин залишків оборотних активів підприємства.

Завдання 1. Річна потреба в певному виді сировини становить 3700 од. Розмір поточних витрат з розміщення замовлення, доставки товарів та їх зберігання в розрахунку на одну партію становить 53 тис. грн. Розмір поточних витрат по зберіганню одиниці запасу становить 35 тис. грн. на рік.

Рішення:

1. Оптимальна величина запасів визначається за моделлю EOQ

$$R_{ПП_0} = \sqrt{\frac{2 \times OПП \times C_{pz}}{C_x}}$$

де

$R_{ПП_0}$ – оптимальний середній розмір партії постачання товарів (EOQ);

ОПП – обсяг виробничого споживання товарів (сировини або матеріалів) в даному періоді;

Срз – середня вартість розміщення одного замовлення;

Сх – вартість зберігання одиниці товару в даному періоді.

$$РПП_o = \sqrt{\frac{2 \times 3700 \times 53}{35}} = 106 \text{ од.}$$

2. Визначимо кількість замовлень за рік

$$3700/106 = 35 \text{ шт.}$$

Або $35/12 = 2,9$ замовлення в місяць

3. Визначимо частоту замовлення

$$30/2,9 = 10,3 \text{ днів.}$$

Завдання. Завдання. За якою ціною підприємство може продати ці облигації, і який дохід воно може одержати?

Мета заняття: сформулювати вміння визначати вартість облигацій підприємства

Основні теоретичні відомості: знання теоретичних основ визначення вартостей грошей в часі..

Завдання 2. Завдання 4. Облігація зі строком погашення 1 рік і сумою до погашення 1250 грн. була повністю реалізована фінансовим інститутом за ціною 950 грн. за штуку. Підприємство ТОВ «Шахтар» купило 20500 цих облигацій. По закінченні 90 днів підприємство вирішило реалізувати облигацій, продавши їх на вторинному ринку. Поточна процентна ставка по боргових інструментах тривалістю 1 рік на момент продажу становила 35%.

Фінансовий директор, розраховуючи на більше високий дохід, вирішує відтермінувати продаж облигацій на 25 днів, очікуючи, що процентна ставка складе 28 %. Яка ринкова вартість облигації? Який дохід ТОВ може одержати? Як зміниться ринкова вартість облигації та очікуваний дохід підприємства, якщо процентна ставка не зміниться і залишиться на рівні 35%?

Якщо, ТОВ «Шахтар» вирішить продавати облигації через 120 днів, процентна ставка складе 40%. Яка ринкова вартість цієї облигації? Який дохід може одержати підприємство? Зробити висновки, щодо моменту реалізації облигацій та отриманого доходу ТОВ «Шахтар».

Рішення: Умовами випуску облигації може бути передбачено, що вона не має жодних проміжних виплат, тобто не має купонів, лише з настанням строку погашення за цим борговим зобов'язанням виплачується номінальна вартість облигації. Для забезпечення позичальнику необхідної доходності така облигація завжди розміщується зі знижкою від номіналу, тобто є дисконтною.

Для облигацій з нульовим купоном (дисконтних) поточна ринкова вартість (Р обл.д.) визначається за такою формулою:

$$Р_{\text{обл.д.}} = \frac{N}{(1+r)^n}$$

де

N – номінальна вартість облигації;

n = кількість років, через які відбудеться погашення облигації.

r – ринкова процентна ставка в періоді n .

Якщо строк обігу дисконтних облігацій менше одного року, то поточна ринкова вартість облігації визначається за такою формулою:

$$Робл.д. = \frac{N}{\left(1 + \frac{r \times T}{365}\right)}$$

де T – кількість днів до погашення облігації.

1) При реалізації облігацій через 90 днів при рівні поточної процентної ставки по боргових інструментах 35% ринкова вартість облігації складе:

$$Робл.д.1 = \frac{1250}{\left(1 + \frac{0,35 \times (365 - 90)}{365}\right)} = 989,16 \text{ грн.}$$

Очікуваний дохід складе:

$$D_1 = (989,16 - 950) \times 20500 = 802780 \text{ грн.}$$

2) Якщо фінансовий директор, розраховуючи на більш високий дохід, вирішив продати облігації через 25 днів, очікуючи, що процентна ставка зменшиться до 28%, ринкова вартість облігації складе:

$$Робл.д.2 = \frac{1250}{\left(1 + \frac{0,28 \times (365 - 90 - 25)}{365}\right)} = 1048,85 \text{ грн.}$$

Очікуваний дохід з урахуванням кількості облігацій складе:

$$D_2 = (1048,85 - 950) \times 20500 = 2026425 \text{ грн.}$$

3) Якщо очікування фінансового директора не справдяться і ринкова ставка не зміниться, ринкова вартість облігації складе:

$$Робл.д.3 = \frac{1250}{\left(1 + \frac{0,35 \times (365 - 90 - 25)}{365}\right)} = 1008,29 \text{ грн.}$$

Очікуваний дохід з урахуванням кількості облігацій складе:

$$D_3 = (1008,29 - 950) \times 20500 = 1194945 \text{ грн.}$$

4) Якщо, ТОВ «Зеніт» вирішить продавати облігації через 120 днів, процентна ставка складе 40%. Ринкова вартість облігації складе:

$$Робл.д.4 = \frac{1250}{\left(1 + \frac{0,4 \times (365 - 120)}{365}\right)} = 985,42 \text{ грн.}$$

Очікуваний дохід складе:

$$D_5 = (985,42 - 950) \times 20500 = 726110 \text{ грн.}$$

Висновки. Купуючи акції, фінансовий директор буде свої передбачення на тому, що річна відсоткова ставка не збільшиться, якщо збільшиться передбачення не

виправдаються. Однак, за інших рівних умов, чим менший термін до погашення облигації, тим більшою буде її ринкова вартість, підприємство зможе отримати більший дохід.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Виконання кожного завдання для практичних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за завданнями та змістовними модулями

Завдання для практичних занять	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Сума балів
	ЗПЗ1	ЗПЗ2	ЗПЗ3	ЗПЗ4	ЗПЗ5	ЗПЗ6.	ЗПЗ7	
Максимальна кількість балів	8	9	16	2	3	9	23	100
Колквіум	15				15			

ЗПЗ – завдання для практичних занять.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності здобувача

та іншої академічної документації.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

5.1. Основна

1. Фінансовий менеджмент : Навчальний посібник / [Лепейко Т.І., Миронова О.М., Кривобок К.В., Немашкало К.Р.]. - Харків: ХНЕУ, 2012. – 290 с.
2. Притиченко Т.І., Бихова О.М., Олійник Т.В. Ілюстративний матеріал з навчальної дисципліни "Економіка і фінанси підприємства" для студентів напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" усіх форм навчання / Т.І. Притиченко, О.М. Бихова, Т.В. Олійник. - Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 222 с.
3. Білик М. Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: Монографія / М. Д. Білик. - Київ : [Пан Тот], 2012. – 279 с.
4. Фінанси підприємств: проблеми і перспективи : Монографія: у 3 т. Т. 2: [М.Д. Білик, С.В. Захарін, Р.І. Заворотній та ін.]. - Київ : [ПанТот], 2012. – 276 с.
5. Кузенко Т. Б. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на засадах контролінгу: Монографія / Т. Б. Кузенко. - Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 227 с.
6. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами: Навчальний посібник [М.Ф. Огійчук, Л.Г. Панченко, Л.О. Сколотій, Т.П. Шев'якова, В.В. Посиляєв].-Київ: Алерта, 2013. – 607 с.
7. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник [М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова, та ін.] Київ: Алерта, 2011. – 1040 с.

5.2. Додаткова

8. Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів спеціальності 8.03050301 «Економіка підприємства» усіх форм навчання / Укл. М.В. Афанасьєв, Усенко Н.М. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2012. – 70 с.
9. Синюгіна Н.В. Ілюстративний матеріал з навч. дисципл. "Контроль і ревізія фінансових операцій" /Н.В. Синюгіна. - Х.: ХНЕУ, 2013. – 27 с.
10. Берест М.М. Методичні рекомендації. до самостійної роботи з навчальної дисципл. "Управління фінансовою санацією підприємства" / М.М. Берест. – Х.: ХНЕУ, 2012. – 46 с.

11. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Бюджетний менеджмент" / укл. С.В. Юшко; Харківський національний економічний університет. – Х.: ХНЕУ, 2013. – 59 с.
12. Сабліна Н. В. Метод. рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва" / Н. В. Сабліна, Т. Б. Кузенко. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 81 с.
13. Калишенко В.О. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Інвестування" / В.О. Калишенко, О.В. Слуцька. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 39 с.
14. Прохорова Т.П. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Фінанси підприємств" / Т.П. Прохорова, О.В. Птащенко. – Х.: ХНЕУ, 2012. – 39 с.
15. Внукова Н.М. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни "Управління активами" / Н.М. Внукова, С.М. Рудак. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 30 с.
16. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни "Організація фінансової діяльності" / укл. М.М. Берест, Т.Б. Кузенко, О.Ю. Литовченко [та ін.]. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 127 с.
17. Рац О.М. Методичні рекомендації до виконання практичного завдання "Оцінка кредитоспроможності позичальника" з навчальної дисципліни "Банківські операції" / укл. О.М. Рац. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 30 с.

5.3. Ресурси Інтернет

18. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/>
19. Інтернет-портал для управлінців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua>
20. Наука управління. Етика бізнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessodessa.ru/>